

Sledování trendů

I v případě, že jste ve své knihovně právě začali používat nový knihovní software, doporučujeme **průběžně sledovat** (a následně vyhodnocovat) **trendy v oblasti nejenom knihovních softwarů, ale digitálních technologií obecně**. Jak zdůrazňuje i [shrnutí výsledků celosvětové vize Mezinárodní federace knihovnických sdružení a institucí](#) (International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA), která sdružuje přes 1 400 členů z více než 140 zemí světa, jednou z deseti nejdůležitějších příležitostí pro knihovny je **držet krok s neustálými změnami v oblasti technologií**.

Ke sledování trendů lze využít celou řadu zdrojů či nástrojů. Níže uvádíme alespoň několik z nich, které pokládáme za nejpřínosnější. Upřednostněny jsou zdroje dostupné v češtině, výběrově jsou však doporučeny i zahraniční zdroje v angličtině.

1. Strategie, koncepce a výzkumné zprávy

Vhodným výchozím bodem pro sledování trendů jsou strategie, koncepce a výzkumné zprávy. [Přehled důležitých dokumentů tohoto typu](#) je k dispozici na portálu Informace pro knihovny.

Doporučujeme věnovat pozornost zejména následujícím zdrojům:

- [Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2017–2020 a související dokumenty](#);
- [IFLA Global Vision Report](#);
- [IFLA Trend Report](#);
- [OCLC Research Reports](#);
- [Library Technology Guides](#).

Koncepce rozvoje knihoven charakterizuje stávající stav knihoven v ČR a především nastiňuje hlavní oblasti rozvoje a cíle, které by měly být splněny. IFLA Global Vision Report shrnuje výsledky hledání společného pohledu na budoucnost, do kterého se zapojilo přes 30 tisíc knihovníků z celého světa. IFLA Trend Report identifikuje nejdůležitější trendy, které ovlivňují rozvoj knihoven a knihovnictví. Knihovnická servisní organizace OCLC, která mj. zajišťuje provoz celosvětového souborného katalogu WorldCat, se také výrazně angažuje v oblasti výzkumu. Zprávy shrnující výsledky této činnosti jsou k dispozici jako OCLC Research Reports. Library Technology Guides je web, který na konci 90. let založil konzultant Marshall Breeding a zaměřuje se na problematiku využívání technologií v knihovnách. V sekci [Data and Trends on Companies and Products](#) jsou dostupné různé nástroje a zdroje umožňující zjišťování trendů. Užitečným zdrojem o trendech je rovněž přednáška Marshalla Breedinga, která byla součástí webináře [Current Global Trends in Library Technology: Possibilities of Innovation for Libraries in India](#) z 30. června 2020.

2. Odborné akce

Z pravidelně pořádaných odborných akcí určených pro široký okruh knihovníků, na kterých je obvykle alespoň v několika příspěvcích věnována pozornost i oblasti automatizace, můžeme zmínit každoroční

konference [Knihovny současnosti](#) a [Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě](#). Na Slovensku se obvykle jednou za dva roky koná [symposium INFOS](#). Celoevropsky významná je [konference ELAG](#) (European Library Automation Group), která se mimochodem už třikrát (v letech 2001, 2011 a 2018) [konala v Praze](#). Dříve se konal např. seminář Automatizace knihovnických procesů, který byl přímo zaměřen na oblast automatizace, nebo konference Inforum. Informace o jednorázových akcích jsou obvykle distribuovány prostřednictvím elektronických konferencí a [Seznamu plánovaných akcí](#) na webu Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP). Užitečným zdrojem informací je i [Seznam doporučených vzdělávacích akcí](#).

3. Databáze knihovnické literatury

[Databáze knihovnické literatury](#) (pravděpodobně známější pod zkratkou KKL) obsahuje jak záznamy české literatury z oboru knihovnictví a oborů příbuzných, tak záznamy literatury zahraniční. Její součástí jsou také mj. záznamy článků z českých knihovnických časopisů a záznamy příspěvků ze sborníků.

Doporučujeme zejména následující obecnější předmětová hesla (věcná témata):

- automatizace knihovnických procesů;
- automatizované knihovní systémy;
- knihovnické systémy;
- otevřený software.

Vyhledávání si názorně ukážeme na příkladu tématu **automatizace knihovnických procesů**. Do webového prohlížeče zadáme adresu databáze, tj. <https://aleph.nkp.cz/cze/kkl> (případně zadáme adresu <https://aleph.nkp.cz/> a z nabídky zvolíme databázi KKL). Jako údaj pro vyhledávání vybereme předmět (klíčová slova) a do vyhledávacího okénka zadáme téma automatizace knihovnických procesů¹⁾. Vyhledávání můžeme omezit pouze na záznamy dokumentů v češtině, viz obr. 1.

Databáze Národní knihovny ČR							Aktuální báze: KKL	
Konec	Přihlášení	Databáze	Díleční báze	Nastavení	Otázky	MVS	Nápověda	
Vyhledávání / Rejstříky		Výsledky dotazu	Předchozí dotazy	Schránka	Historie			
Základní vyhledávání		Rozšířené vyhledávání	Z víceází	Vyhledávání CCL				

KKL - Databáze knihovnické literatury

Základní vyhledávání [Informace o bázi, aktuality a změny během revitalizace](#)

Vyberte údaj pro vyhledávání:

Zadejte slovo nebo slovní spojení:

Druh dokumentu: pouze dokumenty v češtině

Blížkost slov? Ne Ano

• Pro další informace použijte tabulku [kódů jazyků](#), tabulku [kódů zemí](#) a tabulku [kódů druhů dokumentu](#).

Prohlížení rejstříků

Vyberte rejstřík k prohlížení:

Zadejte heslo k otevření rejstříku:

• Pro další informace použijte tabulku interního [oborového třídění](#) pro bázi KKL a tabulku [třídění IFLA](#).

Základní nápověda k vyhledávání:

• Nezáleží na tom, zda použijete velká nebo malá písmena. V souladu s ČSN 976030 jsou za samostatná považována písmena č,ř,š,ž, ostatní písmena s diakritikou lze zapisovat i bez diakritiky (t.j. zápisem capek se vyhledá capek i čápek, ale nikoli čápek). Cizí ženská příjmení je třeba zadávat v původní podobě, tj. bez koncovky "-ová".

• Všechny údaje zahrnují slova z názvu, jména autorů a dalších původců, místo vydání, nakladatele, rok vydání, klíčová slova (předmět dokumentu). Slova se zapisují vedle sebe bez ohledu na druh údaje. Pro vyhledávání podle dalších údajů (např. ISBN/ISSN, kód země vydání, kód jazyka atd.) si můžete vybrat z nabídky v menu.

Obr. 1: Dotaz zadaný do databáze KKL (zdroj: <https://aleph.nkp.cz/cze/kkl>, získáno 2018-09-05)

Po odeslání dotazu získáme jako odpověď několik set záznamů. V tomto okamžiku doporučujeme výsledky kliknutím na nadpis sloupce Rok vyd. seřadit sestupně podle roku vydání. Tím získáme

přehled o nejnovějších tematicky relevantních dokumentech, viz obr. 2.

Databáze Národní knihovny ČR

Konec | Přihlášení | Databáze | Dílčí báze | Nastavení | Otázky | MVS | Nápověda

Vyhledávání / Rejstříky | Výsledky dotazu | Předchozí dotazy | Schránka | Historie

Zobrazit vybrané | Uložit/odeslat | Vytvořit podmnožinu | Přidat do schránky

Vybrat vše | Zrušit výběr | Zpřesnit | Filtrovat

KKL - Výsledky dotazu: Klíčová slova= automatizace knihovnických procesů a Kód jazyka dok.= cze

Limit pro setřídění a zobrazení je 2500 záznamů.

Záznamy 1 - 10 z 826

Seřadit záz.

Přejít na text

Přejít na č.

#	Název	Autor	Nakladatel / Zdroj	Rok vyd.	Exempláře
1	Bibliografie s přesahem / Jiří Mika	Mika, Jiří, 1954-	Mezníky bibliografie : u příležitosti konání 20. kolokvia českých, moravských a slovenských bibliografů	2017	
2	Informační systémy a služby v Čechách : jak vstoupily do počítačového věku a jak se vyvíjely : osobní reflexe jednoho českého projektanta automatizovaných vědecko-technických informačních systémů. 15. část / Rudolf Vlasák	Vlasák, Rudolf, 1936-	Ikaros : elektronický časopis o informační společnosti [online]	2017	
3	Mají v Houstonu problém? : tři dekády automatizace v českých knihovnách / Michal Denár	Denár, Michal	Knihovny současnosti 2017 [online]	2017	
4	Současné knihovnictví v Makedonii / Jan Sekal	Sekal, Jan, 1948-	Čtenář : měsíčník pro knihovny	2017	
5	Zemřel PhDr. Ivo Hoch / Dana Smetanová	Smetanová, Dana, 1959-	Bulletin SKIP [online]	2017	
6	Zpráva ze služební cesty v ČR / Tomáš Foltýn	Národní knihovna České republiky	Praha : Národní knihovna České republiky,	2017	
7	Automatizujeme v Knihovně B. B. Buchlovana v Uherském Hradišti / Jiřina Lapčíková	Lapčíková, Jiřina, 1954-	Duha : informace o knihách a knihovnách z Moravy	2016	
8	Estonské knihovnictví. 1. část. Historické úvahy / Denisa Illiková	Illiková, Denisa	Knihovnické zpravodajství	2016	

Obr. 2: Získané výsledky (zdroj: <https://aleph.nkp.cz/cze/kkl>, získáno 2018-09-05)

Pokud byste potřebovali dále pracovat se záznamy např. pouze z **posledních několika let**, můžete využít funkci filtrování (označenou slovem Filtrovat), vybrat Rok vydání a získat pouze záznamy dokumentů z konkrétního časového období. Omezíme-li výše uvedené vyhledávání na posledních pět let, získáme místo několika set pouze několik desítek záznamů.

Obdobně je možné vyhledávat další výše uvedená témata.

Pokud vás zajímají **novinky týkající se konkrétního knihovního softwaru**, vyhledávejte přímo pomocí jeho názvu.

Řada z dokumentů je k dispozici volně online a je možné s nimi okamžitě pracovat. Tištěné dokumenty si je zapůjčit přímo v Knihovně knihovnické literatury (ta je součástí Národní knihovny ČR), půjčit si je prostřednictvím meziknihovní výpůjční služby nebo (především jde-li o české zdroje) v jiné knihovně, která je má ve svém fondu. V tomto směru jsou vhodnými informačními nástroji [Souborný katalog ČR](#) (nebo jeho [dílní součást obsahující seriály](#), tedy mj. časopisy) nebo portál [Knihovny.cz](#).

Kromě získání představy o trendech a novinkách je odborná literatura také užitečným zdrojem informací o **zkušenostech ostatních knihoven**.

4. Studijní pomůcky pro knihovníky

Od roku 2017 je k dispozici web Studijní pomůcky pro knihovníky, jehož hlavním cílem je usnadnit přípravu na zkoušky vztahující se k typovým pozicím z Národní soustavy povolání, resp. Národní soustavy kvalifikací. Web obsahuje záznamy více než pěti set studijních pomůcek, mj. i těch, které jsou zaměřeny na:

- [automatizované knihovní systémy české i zahraniční;](#)
- [elektronické informační zdroje a nástroje;](#)
- [ovládání automatizovaného knihovního systému;](#)
- [ovládání automatizovaného knihovního systému v relevantních modulech.](#)

Web Studijní pomůcky pro knihovníky je díky tomu využitelný i pro získání přehledu o oblasti automatizace knihoven, viz obr. 3.

The screenshot shows the website 'Studijní pomůcky pro knihovníky'. The main heading is 'automatizované knihovní systémy české i zahraniční'. Below the heading is a table with columns 'Název', 'Rok', and 'Úroveň'. The table lists several titles and their corresponding years and levels. To the left of the table is a sidebar with 'Prohlížet podle' and a list of filters. To the right is a section 'Chcete nám pomoci?' with a list of suggestions and a 'Doporučujeme:' section with logos for 'Národní knihovna České republiky' and 'IDZ INFORMACE'.

Název	Rok	Úroveň
Ochrana osobních údajů – Příručka pro knihovny	2018	pokročilá
GDPR & knihovní procesy v elektronickém prostředí	2018	pokročilá
Knihovní software s otevřeným zdrojovým kódem	2017	základní
Knihovní systémy	2017	základní
Knihovní katalogy	2017	základní
Automatizace knihoven	2017	základní
Příklady způsobů implementace knihovního softwaru	2017	základní
Komerční knihovní softwaru v ČR (slovní studijní materiál)	2017	základní

Obr. 3: Web Studijní pomůcky pro knihovníky (zdroj: <https://studujte.nkp.cz>, získáno 2018-09-05)

5. Vysokoškolské kvalifikační práce

Specifickým zdrojem informací o trendech mohou být vysokoškolské kvalifikační práce jak z vysokoškolských pracovišť zabývajících se knihovnictvím ([Ústav informačních studií a knihovnictví](#) Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, [Kabinet informačních studií a knihovnictví](#) Filozofické fakulty Masarykovy univerzity a [Ústav bohemistiky a knihovnictví](#) a [Ústav informatiky](#) Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě), tak z pracovišť, které se zaměřují na informatiku a knihovnictví může být jednou z aplikačních oblastí. Z toho důvodu jako vhodný vyhledávací nástroj těchto prací doporučujeme především server theses.cz. Dotaz může znít např. automatizace knihoven, knihovní systém apod.

6. Elektronické konference

Podstatným zdrojem informací z oblasti knihovnictví jsou elektronické konference. Těch v českém prostředí existuje [celá řada](#). Žádná z konferencí není přímo zaměřena na problematiku automatizace v knihovnách. Existují však elektronické konference sdružující uživatele různých knihovních softwarů, z nichž do některých se mohou přihlásit i zájemci, kteří příslušný software v daný okamžik nepoužívají. Informace o těchto konferencích bývají dostupné na webech jejich producentů nebo dodavatelů.

Především do konferencí **Knihovna**, **AKM**²⁾ a **SKIP**³⁾ jsou zasílány pozvánky na odborné vzdělávací akce, které se mnohdy dotýkají různých (především dílčích) aspektů automatizace v knihovnách. O vzdělávací akce je mezi knihovníky obvykle značný zájem, proto se vyplatí dění v elektronických konferencích sledovat průběžně a na zajímavé akce se hlásit co nejdříve.

Specificky je zaměřena konference **EKNIHY**. Jak již název napovídá, je orientována na problematiku elektronických knih. Ty jsou v dnešní době často začleňovány do online katalogů knihoven, proto je užitečné na ni nezapomenout ani v případě, kdy se zabýváme technologiemi v knihovnách obecněji.

V zahraničí funguje řada elektronických konferencí, které se dotýkají problematiky využívání informačních a komunikačních technologií v knihovnách. Můžeme je však doporučit spíše přímo odborníky v oblasti informačních a komunikačních technologií. Např. konference **CODE4LIB** je, jak název napovídá, zaměřena na programování; konference **IFLA-IT** je pak určena pro členy sekce IFLA zaměřené na informační technologie v knihovnách a další zájemce o problematiku.

Pozornost si zaslouží i konference **BIBFRAME**, ve které probíhají diskuse o stejnojmenné iniciativě, jejímž cílem je v budoucnu nahradit formát MARC 21. Ten je (s ohledem na provázanost s katalogizačními pravidly RDA a dříve AACR2) důležitou součástí architektury současných knihovních softwarů. Je tedy žádoucí sledovat vývoj i v této oblasti.

Do všech uvedených zahraničních konferencí je možné se přihlásit. Předtím však doporučujeme podívat se do jejich online archivů, abyste mohli vyhodnotit, zda v konferenci probíhají diskuse o tématech, která vás skutečně zajímají, a zda se přihlásíte k odběru jednotlivých zpráv nebo jejich souhrnu za určité časové období.

7. Dotační programy

Užitečným indikátorem trendů jsou také vyhlašovaná znění zaměření a podmínek [dotačních programů](#). Z hlediska automatizace knihoven můžeme zmínit především [program VISK](#) (Veřejné informační služby knihoven), především pak [VISK 3 Informační centra veřejných knihoven - ICEKNI](#).

8. Jiné knihovny

Trendy lze sledovat i v jiných knihovnách (ať již obdobné velikosti, obdobného typu či zaměření nebo i knihoven, které mají zcela jiný charakter). Je možné vycházet jak z online podkladů (zjišťovat, co jiná knihovna nabízí za online služby, jakými funkcemi disponuje jejich katalog apod.), tak z osobních rozhovorů s jejich pracovníky (ty se mohou uskutečnit nejenom v prostorách knihovny, ale také např. na knihovnických akcích) nebo z konzultace realizované telefonicky, e-mailem nebo např. prostřednictvím sociálních sítí.

9. Knihovnické organizace

Užitečným zdrojem informací jsou i knihovnické organizace. Ve **Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR** (SKIP) existují různé odborné orgány, z nichž některé (např. Sekce veřejných knihoven a Klub vysokoškolských knihovníků) sdružují knihovníky a knihovny určitého typu. Ty pak mohou být užitečnou platformou pro budování profesních kontaktů, díky kterým je snazší sdílet zkušenosti a sledovat trendy např. právě v oblasti automatizace.

Ve **Sdružení knihoven ČR** (SDRUK) funguje [Sekce pro informační technologie](#), která se zaměřuje na oblast digitalizace (včetně dlouhodobého uchovávání digitálních dat) a online služby knihoven.

Specifickým případem je Ústřední knihovnická rada. Kromě toho, že zaštiťuje [Koncepci rozvoje knihoven v České republice na léta 2017–2020](#) a související dokumenty, na svém webu zveřejňuje také [zápisy ze svých jednání](#). V nich bývají zachyceny mj. informace o plánovaných aktivitách včetně celonárodních projektů, které udávají směr rozvoje českých knihoven. Existují i organizace sdružující přímo uživatele konkrétních knihovnických softwarů.

10. Sociální sítě

Sociální sítě jsou místem, kde je možné sledovat novinky i z oblasti automatizace knihoven. Především knihovny jako organizace, ale i profesní sdružení či knihovničtí přátelé mohou informovat o nově zavedených online službách, uživatelé knihoven mohou prostřednictvím sociálních sítí sdělovat své postřehy týkající se online katalogu apod.

1)

Viz [trvalý odkaz na toto vyhledávání](#).

2)

Do těchto konferencí se může přihlásit kdokoliv.

3)

Do konference SKIP jsou zařazeni všichni individuální a kolektivní členové SKIP.

From:

<https://prirucky.ipk.nkp.cz/> - **Metodické příručky pro knihovny**

Permanent link:

https://prirucky.ipk.nkp.cz/aks/sledovani_trendu?rev=1594306425

Last update: **2020/07/09 16:53**

